

УДК 378
К 93

Сергій КУРБАТОВ

ІСТОРИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ МІСІЇ

У статті автор намагається простежити зміни університетської місії з моменту виникнення університету до часів сьогодення. Особливий акцент робиться на розуміння університетської місії на так званому “темпоральному перехресті” (навчання як передача знань з минулого та дослідження як отримання знань з майбутнього) та “просторовому перехресті” (націоналізація на етапі становлення національних держав та інтернаціоналізація в сучасному глобальному контексті)

Ключові слова: університет, місія університету, навчання, дослідження, націоналізація, інтернаціоналізація

“Alma mater studiorum”, “шляхетна мати навчання” – цей девіз визначає роботу найстарішого у світі Болонського університету, створеного у далекому 1088 році. У цьому сторіччі університету, цій, за спостереженням Бьорна Вітрока та Шелдона Розблатта “найстарішій після католицької церкви інституції західного світу з безперервною історією” [1], виповнюється тисяча років. Що втратив і що отримав університет, наближуючись до міленіуму власної історії? Час виникнення перших університетів в Італії та Франції став, безперечно, початком зміни не лише культурного й інтелектуального, а й політичного, економічного, соціального, духовного ландшафту Європи. Повіяв вітер змін, який визначає динамічний розвиток європейської історії аж до часів сьогодення.

У роботі ми намагаємося осмислити трансформацію університетської місії на протязі цього вкрай суперечливого та складного етапу європейської історії. Як впливали обставини та

реалії політичного, економічного та соціального життя на бачення місця та ролі університету в суспільстві? Чому саме університет періодично ставав каталізатором доленосних трансформацій, як, наприклад, за часів Реформації? Чому, не зважаючи на ці суттєві зміни, навіть у XXI сторіччі можна говорити про збереження спадкоємності університетської традиції? Дійсно, університет, як інституція, надто включений в усі контексти європейського життя – від рафінованих метафізичних конструкцій інтелектуалів до рутинних повсякденних практик міських жителів. Можливо, університет відіграє роль міфічної нитки Аріадни, яка все-таки й далі веде нашу цивілізацію у нескінченне та непередбачуване майбутнє?

Враховуючи те, що нині університет є ключовою інституцією суспільства знань, центром вироблення сучасних технологій та інших інновацій, ретроспективне осмислення університетської місії дозволяє ідентифікувати основні форми та напрямки університетської діяльності в наш час, а отже – допомогти ефективному реформуванню системи вітчизняної університетської освіти.

Осмислення місії університету – тема, популярна у західній соціально-гуманітарній науці вже більше ста років. Ще у 1910 році вийшла праця Вільяма Макдональда “Місія державного університету” (“Mission of a State University”) [2], яка розглядає університет як інституцію, що здійснює на найвищому рівні процес навчання. У 30-ті роки 20 сторіччя цій темі присвятили власні розвідки Гарі Вудберн Чес (Harry Woodburn Chase, 1934) [3] та Чарльз Бері (Charles E. Buery, 1936) [4]. Вони роблять спробу переосмислити місце і роль університету в суспільстві, зокрема, мова йде про важливість практично орієнтованих наукових досліджень в його діяльності. У 1971 році місію сучасного університету як інституції, що поширює та продає освітні послуги намагається проаналізувати Емері Касл (Emery N. Casle) [5], а в 1993 році Нанерл Кеохан (Nannerl O. Keohane) [6] намагається ідентифікувати специфіку місії дослідницького університету.

Розгляду місії університету в історичній перспективі присвячені праці Джозефа Дуне (Joseph Dunne, 2006) [7], який аналізує вплив вільних мистецтв та філософської підготовки на процес становлення сучасного університету; Вільяма Адріана (William Adrian, 2007) [8], який простежує аберацію християнсь-

ких принципів університетської освіти в умовах глобалізації та Елесада Макінтури (Alasdair MacIntyre, 2007) [9], розвідка якої присвячена доведенню актуальності бачення університетської місії Джоном Генрі Ньюменом для осмислення сучасних проблем вищої освіти. Також хотілося б особливо згадати ґрунтовне дослідження Джона Скота (John C. Scott, 2006) “Місія університету: трансформації від Середньовіччя до Постмодерну” (“The Mission of the University: Medieval to Postmodern Transformations”) [10], в академічному діалозі з яким я намагався побудувати власну статтю. Визначаючи основні складові університетської місії впродовж історичного розвитку, Джон Скот водночас не надає філософського осмислення домінування певних складових цієї місії на різних етапах історичного розвитку. Принципам побудови майбутнього “світового університету” (“world university”) та особливостям його місії в умовах глобалізації присвячена стаття Маартена Саймонса та Яна Масчелейна (Maarten Simons & Jan Masschelein, 2009) [11].

Серед сучасних російських дослідників університетської місії варто назвати праці Геннадія Ашина, зокрема його монографію “Світова елітна освіта” [12], в якій автор намагається сконструювати модель елітного університету і ідентифікувати основні тенденції розвитку університетської освіти в сучасних умовах та Мадіни Глостанової [13], дослідження якої зосереджені навколо вивчення впливу глобалізаційних факторів на сучасний університет як соціально-економічну інституцію та проблеми збереження національної та культурної автентичності вищої освіти в контексті сучасної тенденції до уніфікації основних форм університетської діяльності.

В Україні дослідження університетської місії стало предметом колективної монографії “Покликання університету” [14], яка побачила світ у 2005 році. Монографія містить ґрунтовний аналіз класичної моделі університету та її співвідношення з реаліями розвитку університетської освіти в Україні. Безперечною подією, що стимулювала дискусії у цій галузі, став і вихід в 2008 році українського перекладу відомої праці Ярослава Пелікана “Ідея університету. Переосмислення” [15], в якій автор здійснює спробу адаптувати класичне бачення університету, запропанова-

не у XIX сторіччі в працях Генрі Ньюмена до конкретно-історичних обставин кінця XX сторіччя.

Однак, не дивлячись на численні вітчизняні та зарубіжні розвідки, присвячені розумінню місії університету як в історичній ретроспективі, так і тепер ми можемо констатувати відсутність адекватних спроб філософського осмислення історичних трансформацій цієї місії. Отже, **метою** цієї статті є визначення причин історичної трансформації університетської місії в контексті темпоральних та просторових метаморфоз європейської цивілізації.

Місія університетів: темпоральне перехрестя

Ми вже згадували перший з європейських університетів, Болонський університет. Але вищі освітні заклади університетського типу з'явилися значно раніше у Північній Африці. Це Університет Аль-Карауїн в Фесі, на території нинішнього Марокко, заснований в 859 році та Аль-Азгарський університет в Каїрі. Єгипет, заснований в 972 році. Освітні інституції арабського світу стали запорукою трансляції античної спадщини в Європу, наочно демонструючи суперечливий та багатовимірний характер всесвітньої історії. Дати заснування найстаріших європейських університетів представлені в таблиці 1.

Таблиця 1.

	Університет	Рік заснування
.	Болонський	1088
.	Оксфорд	1096
.	Паризький	1150
.	Кембридж	1209
.	Саламанки	1218

Наголосимо, що період виникнення перших університетів (IX – XIII сторіччя н.е.) хронологічно збігається з другою культурною кристалізацією глобальної історії, яку Бьорн Вітрок називає “єкуменічним ренесансом” (“ecumenical renaissance”) [16]. Одним з атрибутів цього визначального для подальшого історичного розвитку періоду стала інтелектуальна революція, яка призвела до появи університетів “як особливого типу самоврядних корпорацій з щонайменше частковою автономією від церкви” [16, 36]. Саме внаслідок цієї революції відбувається синтез західноєвропейського християнства та класичної античної філософії. Водночас, як зауважує Елке Вейка, за період з 1050 по 1200 населення Європи подвоїлося, що призвело до втрати значною кількістю людей життєво необхідних засобів існування та відповідних інфраструктур. “Традиційні інституції не просто втрачали авторитет, а стрімко занепадали, залишаючи у населення відчуття розчарування та небезпеки. Значна кількість людей знялася з місць, часом утворюючи кримінальні угруповання, серед членів яких, до речі, було чимало студентів. В піснях вагантів та трубадурів звучить відкрита іронія стосовно церкви та її таїнств, а також королів, релігійних практик та християнського браку. Водночас, починається пошук “винуватців”. В 1007 році був спалений перший еретик, а в 1096 році розпочалися хрестові походи” [18, 291].

На думку Джона Скота, поява університетів як самоврядних корпорацій професорів та студентів була обумовлена потужними соціальними змінами, серед яких відродження меркантилізму, зростання населення міст та чисельності міського середнього класу, бюрократизація життя [10, 6]. Болонський університет, заснований на студентському самоуправлінні, став своєрідним праобразом для південних університетів, а Паризький університет, управління якого ґрунтувалося на професорському самоврядуванні, відповідно, для університетів північних регіонів Європи. Після 1500 року остання модель стає домінуючою в усій Європі. Згідно зі спостереженням Елке Вейка [18, 290] характерною рисою найстаріших університетів є те, що вони поступово “виростали” з певної освітянської традиції (*ex consuetudine*), тоді як пізніші університети були засновані у відповідності з наказами (*ex privilegio*).

У контексті Пізнього Середньовіччя університетська місія вбачається, передовсім, в *навчанні студентів*, в своєрідній трансляції знання з минулого в теперішній час за допомогою “посвячених” в це знання професорів. Ця тенденція продовжується в добу Відродження. Онтологічний пріоритет минулого в цьому зв’язку є незаперечним, а процес навчання перетворюється на прилучення потенційного адепта до певної сталої та непорушної традиції. Таким чином, університети продовжують традиції монастирських шкіл, які з’явилися раніше та мали на меті навчання основним положенням християнського віровчення. “Університет був породженням європейського Середньовіччя, більш того, породженням монастирів і монастирських шкіл, тому його принципами з самого початку стали християнських та філософський універсалізм. І в цьому сенсі вже середньовічний університет встановив певну конфігурацію геополітики знання, під гнітом якої світ існує і зараз”, – вважає Мадіна Тлостанова [13, 180].

Ця орієнтація на минуле цілком відповідає реаліям статичного контексту історичного часу, який я розглядаю як характерний стан епохи Середньовіччя, та темпоральній “позаконтекстуальності” епохи Відродження, яка приходить йому на зміну [16]. Та, окрім трансляції змістовних знань з минулого, процес навчання базувався на оволодінні схоластичними техніками класифікації, аналізу, наведення аргументації. Подібний крен в технології мислення дозволяє стверджувати, що поступово відбувається певна емансипація розуму від тотальної домінації християнської доктрини. Як зазначає Джон Скот: “Організаційно середньовічні університети були подібними до сучасних. Це були легальні корпорації з правом надавати бакалаврські, магістерські та докторські ступені. Ступінь магістру мистецтв дозволяла офіційно викладати. Серед інших складових можна назвати наявність навчальних програм, екзамени, ритуал посвячення в студенти” [10, 7].

З початком Нового часу відбувається радикальна зміна темпоральної спрямованості європейської цивілізації. Минуле поступово втрачає свою онтологічну вагу, і на зміну йому приходить орієнтація на майбутнє як на найвищу світоглядну цінність. Звідси поява ідеї прогресивного розвитку людства та

радикальна критика “ретро-орієнтованих” суспільних інституцій (достатньо згадати відомий вислів Вольтера стосовно католицької церкви: “розчавити потвору!”), яка досягла апофеозу за часів Великої французької революції. Для нової історичної епохи характерним є бурхливий розвиток природничих наук та інтенція матеріального підкорення довкілля. *Scientia Potentia Est*, “знання є силою” – цей афоризм англійського філософа Френсіса Бекона фіксує онтологічне значення знання на даному етапі цивілізаційного розвитку. Знання втрачає властивий попередній епосі завершений, самодостатній характер, та стає інструментом самоствердження людини в природі і суспільстві. Отже, людина стає рівноправним творцем світу, у якому значною мірою розгортається її власне буття, та, відповідно, репрезентантом головних творчих інтенцій культурного всесвіту.

Внаслідок означених процесів стрімко набирає значення такий складовий компонент університетської місії, як *проведення наукових досліджень*. Саме внаслідок дослідницької діяльності відбувається відкриття нового знання та створення відповідної “актуальної” реальності для “тимчасового” використання. Це знання немов би “приходить” з майбутнього, створюючи підґрунтя для стрімкого цивілізаційного розвитку та радикального розриву з минулим. Минуле втілене, перш за все, в традиції та освячених нею соціальних інститутах, все більше і більше відходить на другий план.

Класичною моделлю інтеграції функції наукового дослідження до університетської місії є створений у 1808 році в Пруссії Берлінський університет Фрідріха Вільгельма. “Цю модель було названо університетом Гумбольдта, бо структура та його основні завдання були сформульовані та реалізовані Вільгельмом фон Гумбольдтом, який працював на посаді “начальника секцій з культури, суспільного викладання та медичних закладів” в чині таємного державного радника. Заснуванню Берлінського університету передували програмні твори Шеллінга, Фіхте, Шлеєрмахера, Штеффена та інших, тому концепцію Гумбольдта можна розглядати як продуктивний синтез відповідних ідей. Берлінський університет, першим ректором якого був Фіхте, постав не внаслідок реформи, а як справжнє новоутворення” – констатує Герберт Шнедельбах [19, 2]. На думку Джона

Скота [10, 20], Берлінський університет було засновано відповідно до трьох принципів, які згодом стали принципами функціонування більшості німецьких університетів та поширилися в усьому світі. Перший і найбільш відомий з них – це принцип єдності місії дослідження та навчання. Другим принципом новоутвореного університету стає принцип академічної свободи, яка включає як *Lernfreiheit* (“свободу вчитися”) так і *Lehrfreiheit* (“свободу викладати”). Третій принцип – принцип самодостатності кожної з наукових дисциплін, який стверджує чистоту дослідження у кожному конкретному випадку. “Місія проведення наукових досліджень важлива для покращення життя будь-кого суспільства в світі, адже створює кваліфіковану робочу силу, сприяє економічному зростанню, покращує охорону здоров’я та активізує виробництво нових знань” – підсумовує значення цієї сутнісної складової університетської діяльності Джон Скот [10, 23].

Отже, на темпоральному перехресті університетської історії ми можемо ідентифікувати дві головні складові університетської місії. *По-перше*, це навчання – тобто ретрансляція знання з минулого в теперішнє, як запорука органічної спадкоємності існування людської культури та її ретроспективної орієнтації. Саме навчання стає першою університетською місією з моменту виникнення університету як соціальної інституції та втілює його сутнісну специфіку. *По-друге*, це наукове дослідження – тобто трансляція знання з майбутнього в теперішнє, як свідчення зміни темпорального вектору європейської цивілізації та сутнісну переорієнтацію з “цінностей минулого” на “цінності майбутнього”. Акцент на дослідження добре корелює зі стрімкими темпами техніко-технологічного розвитку європейської цивілізації в індустріальну та постіндустріальну добу, а також знаходить відображення в термінах на кшталт “суспільство знань”, “економіка, заснована на знаннях”, “інформаційне суспільство” та інших, що стають маркерами сучасності з точки зору соціальних теоретиків.

Просторове перехрестя: місія університету як національної та глобальної інституції

Період XVI – XIX століття став часом активного формування національних держав. Характерними рисами цих політичних та соціально-економічних утворень є наявність фізи-

чних кордонів, які окреслюють відповідну територію, та відчуття спільної культурної спадщини, втіленої перш за все в мові, що поділяється населенням даної території. Звичайно, університети як центри інтелектуального та культурного життя не могли залишитися осторонь цього процесу. Як зазначає Джон Скот: “Після 1500 року *місія націоналізації або ж служіння уряду національної держави* доповнила традиційну для університету функцію навчання. На сьогоднішній день більшість європейських та світових університетів є національними інституціями, що є продовженням місії служіння державі, властивої для епохи раннього модерну, причому державі як вільній, так і тоталітарній. Прикладом останнього слугують нацистські та радянські університети. І праві, і ліві тоталітарні режими 20 століття використовували вищу освіту для запровадження стрімких змін в соціальній структурі суспільства, зростання темпів індустріально-технологічного розвитку та встановлення контролю над академічною сферою з пропагандистською метою” [10, 11].

Університет в умовах становлення національної держави стає, з одного боку, центром акумуляції та вивчення національної культурної спадщини, а з іншого – центром формування специфічних світоглядних та ідеологічних конструктів певного національно обґрунтованого типу. Можна сказати, що саме університет на етапі раннього модерну є кузницею ідентичності, яка визначає специфіку того чи іншого національного проекту та конструює відповідну версію бачення історії.

Специфіка державотворення в США дозволяє ідентифікувати *місію демократизації* як структурну складову цього проекту. Лоуренс Вейсі (Laurence Veysey), автор класичної праці “Виникнення американського університету” [20] відзначає тенденцію поширення вживання терміну “демократія” по відношенню до університетської освіти протягом другої половини 19 сторіччя. Зокрема, він окреслює шість значень цього слова у тодішньому університетському контексті: 1) рівний статус різних галузей знання; 2) рівні умови навчання студентів; 3) рівний доступ до знань, включаючи неможливих осіб, жінок, представників етнічних меншин; 4) можливості для молодих людей отримати знання та навички, необхідні для досягнення успіху в американському суспільстві; 5) забезпечення ретрансляції знань

для суспільства в цілому та б) бачення університету як інституції, що виражає волю людей [20, 62 – 66]. На думку Джона Скота, демократизація в якості складового компоненту університетської місії, визначає необхідність служіння громадянину держави та відповідає принципам, на яких було засновано проєкт побудови американської держави [10, 4]. Похідними від місії демократизації можна вважати місію громадянського служіння, яку часто називають третьою місією університету.

Наприкінці 20 сторіччя в світі відбувається фактичне формування глобального освітнього простору. Посилення взаємної залежності держав, експансія комунікаційних та інформаційних технологій, комерціалізація освіти призводить до того, що провідні університети США та інших країн долають національні рамки, конкуруючи та залучаючи кращих викладачів, дослідників та студентів вже на світовому масштабі. Отже, на зміну націоналізації, розуміння університету як центру формування легітимних практик національної культури та виховання громадян у відповідності з цими практиками, приходять *місія інтернаціоналізації*.

Процес інтернаціоналізації, його основні форми та можливі наслідки є предметом бурхливих дискусій в західній академічній літературі. Дискурс інтернаціоналізації починаючи з 80-х років XX століття поступово формується на основі досліджень в галузі “міжнародної освіти” (“international education”), яким в порівняльній педагогіці традиційно позначали “академічні дисципліни, предметом яких є порівняльні дослідження різноманітних освітніх систем, існуючих у світі” [21, 185].

Як пояснює Хуго Хорта: “Протягом останніх десятиліть двадцятого століття тема інтернаціоналізації постійно набувала ваги та все більше привертала увагу дослідників та управлінців. Для вищої освіти, а точніше, для провідних національних університетів, орієнтованих на дослідницьку діяльність, швидкі зміни в освітньому середовищі означали необхідність все більш активно співпрацювати та конкурувати на глобальному рівні. Це, окрім інших наслідків, призвело до того, що в умовах глобальних освітніх перегонів їх незаперечне лідерство в рамках власної освітньої системи значило менше, а часом значно менше, ніж раніше. Як наслідок, інтернаціоналізація вищої освіти та відпо-

відних інституцій стала вирішальним стратегічним пріоритетом” [22, 387 – 388]. Згідно з визначенням, запропонованим ЮНЕСКО, “інтернаціоналізація є однією із форм, в яких вища освіта відповідає на можливості і проблеми глобалізації. Інтернаціоналізація охоплює багато питань, серед яких навчальні програми, процес викладання та навчання, дослідження, інституційні угоди, мобільність викладачів та студентів, різноманітні форми співробітництва та багато інших” [23, 6].

Тобто процес інтернаціоналізації містить певний суттєвий виклик системі національної вищої освіти та університетам як її головним структурним елементам. Академічні ієрархії, які склалися і десятиліттями визначали університетське життя країни, стискаються з новими формами конкуренції, але вже в глобальному освітньому полі. І часом те, що вважалося якісним освітнім продуктом в національному контексті, виявляється неконкурентоспроможним в контексті світовому. Але чи не найгірше управлінське рішення в даній ситуації – ігнорування глобальних освітніх процесів. Своєрідна академічна інтроверсія, свідоме “відключення” власної освітньої установи від глобальних освітніх тенденцій та процесів веде до ізоляції, яка виштовхує на периферію цивілізаційного розвитку не лише освітню систему, а й суспільство в цілому.

До того ж, як зауважує Хуго Хорта: “Університети, які раніше за інших заявили про себе в глобальних освітніх перегонах, мають фору у цих змаганнях. Це відбувається тому, що вони належать до країн з домінуючою науковою системою, мають більше ресурсів для здобуття міжнародного визнання та активних дій в міжнародному просторі. Вони створюють певний бренд, і тому автоматично вважаються такими, що можуть називатися “університетами світового класу” [22, 389]. Він також вважає, що держава зацікавлена в підтримці амбіцій своїх кращих університетів стати частиною глобального освітнього простору: “В глобальному світі вищої освіти більшість національних урядів зацікавлена в тому, щоб мати щонайменше один університет, який би вважався міжнародним дослідницьким університетом та був би здатним до глобальної конкуренції та співпраці з аналогічними закладами з інших країн [22, 397].

Тож на “просторовому перехресті” університетської місії ми можемо говорити про місію націоналізації, внаслідок якого університет стає провідною інституцією культурного сепаратизму, формування етнічно та, відповідно, ідеологічно забарвленого освітнього простору. Університет стає необхідним інструментом та запорукою становлення національних держав. Але глобалізація повертає університету його визначальний універсальний вимір. Отже, місією університету 21 сторіччя стає інтернаціоналізація, у контексті якої університет виступає фактором інтеграції економічних, політичних та соціальних систем власних країн у світовий контекст.

Отже, ми можемо говорити про історичну трансформацію університетської місії в контексті темпорального (“знання з минулого” versus “знання з майбутнього”) та просторового (“національна інституція” versus “інтернаціональна інституція”) перехрестя. На різних етапах історичного розвитку європейської цивілізації на перший план виходили різні складові цієї місії. У цьому зв’язку здається за доцільне в подальших дослідженнях простежити, якою мірою історія розвитку української університетської освіти віддзеркалює ці загальноєвропейські тенденції. Це надає можливості для адекватного визначення місії українського університету в сучасних умовах з врахуванням вітчизняного та світового досвіду.

Та, мабуть, остаточно визначити університетську місію в сучасних умовах неможливо – так само, як неможливо упіймати синього птаха в відомій феєрії Моріса Метерлінка. Але, як на мене, там, де парадоксально співпадає темпоральне та просторове перехрестя університетської місії є шанс схопити сенс університетського призначення – як національної традиції, що продовжується в глобальному майбутньому. *Viam Supervadet Vadens!*

Література

1. Rothblatt, Sheldon and Wittrock, Bjorn *The European and American University since 1800 : Historical and Sociological Essays.* – Cambridge University Press, 1993. – 382 p.

2. MacDonald, William *The Mission of a State University // The Sewanee Review*, Vol. 18, № 2 (Apr., 1910). – P. 199 – 207.

3. Woodburn Chase, Harry The Mission of the University // *Bulletin of the American Association of University Professors*, Vol. 20, № 6 (Oct., 1934). – P. 370 – 372.
4. Beury, Charles E. The Mission of the Modern University // *The Journal of Higher Education*, Vol. 7 № 9 (Dec., 1936) – P. 469 – 474.
5. Casle, Emery N. The University in Contemporary Society // *American Journal of Agricultural Economics*, Vol. 53 № 4 (Nov., 1971). – P. 551 – 556.
6. Keohane, Nannerl O. The Mission of the Research University // *Daedalus*, Vol. 122, № 4, The American Research University (Fall, 1993). – P. 101 – 125.
7. Dunne, Joseph Newman Now: Reexamining the Concepts of “Philosophical” and “Liberal” in the Idea of a University // *British Journal of Educational Studies*, Vol. 54, № 4, December, 2006. – P. 412 – 428.
8. Adrian, William Globalization and the Christian Idea of a University (or, the Lexus, the Olive Tree, and Higher Education) // *Christian Higher Education* № 6, 2007. – P. 299 – 320.
9. MacIntyre, Alasdair The Very Idea of a University: Aristotle, Newman, and Us // *British Journal of Educational Studies*, Vol. 57, № 4, December, 2009. – P. 347 – 362.
10. Scott, John C. The Mission of the University: Medieval to Post-modern Transformations // *The Journal of Higher Education*, Vol. 77, № 1, Special Issue: Moving into the Next 75 Years (Jan.-Feb., 2006). – P. 1 – 39.
11. Simons, Maarten and Masschelein, Jan Toward the Idea of a World University // *Interchange*, Vol. 40, № 1, 2009. – P. 1 – 23.
12. Ашин Г.К. Мировое элитное образование. М. : Анкел, 2008. – 360 с.
13. Тлостанова М.В. Судьба университета в эпоху глобализации // *Знание. Понимание. Умение*. № 3, 2005. – С. 180 – 185.
14. Покликання університету. – К. : Янко, 2005. – 304 с.
15. Пелікан, Ярослав Ідея університету. Переосмислення. – К. : Дух і літера, 2008. – 360 с.
16. Wittrock, Bjorn Social Theory and Global History: The Three Cultural Crystallizations // *Thesis Eleven*, № 65, 2001. – P. 27 – 50.
17. Курбатов, Сергій Історичний час як детермінанта творчого процесу К. : Інформаційні системи, 2009. – 172 с.
18. Weik, Elke The emergence of the university: A case study of the founding of the University of Paris from a neo-institutionalist perspective // *Management & Organizational History*. № 6, 2011. – P. 287 – 310.
19. Шнедельбах, Герберт Университет Гумбольдта // *Логос* № 5-6(35), 2002. – С. 1 – 14.

20. Veysey, Laurence R. The emergence of the American University. The University of Chicago Press, 1965. – 505 p.

21. Chan W. W. Y., Dimmock C. The Internationalization of Universities. Globalist, Internationalist and Translocalist Models // Journal of Research in International Education, 2008, 7. – P. 184 – 204.

22. Horta H. Global and National Prominent Universities: Internationalization, Competitiveness and the Role of the State // High Educ, 2009, 58. – P. 387 – 405.

23. Higher Education in a Globalized Society. UNESCO Education Position Paper. UNESCO, 2004. – 28 p.

Сергей Курбатов. Исторические трансформации миссии университета. В статье сделана попытка проанализировать изменения понимания университетской миссии с момента возникновения первых университетов до нынешнего дня. Особый акцент делается на рассмотрении понимания миссии университета на так называемом “темпоральном перекрёстке” (обучение как передача знаний из прошлого и исследование как получение знаний из будущего) и “пространственном перекрёстке” (национализация на этапе становления национальных государств и интернационализация в современном глобальном контексте).

Ключевые слова: университет, миссия университета, обучение, исследование, национализация, интернационализация.

Sergiy Kurbatov. Historical Transformations of University Mission. The paper is based on analyses of changes which faced university mission during long period since the origin of the first university up to contemporary times. The author stressed special attention to “temporal intersection” (teaching as a transmission of knowledge from the past and research as obtaining knowledge from the future) and “spatial intersection”(nationalization at nation state building stage and internationalization at contemporary global context).

Key words: university, university mission, teaching, research, nationalization, internationalization.